

2020-06-25
A2020/01472/MRB

Arbetsmarknadsdepartementet

Boverket
Box 534
371 23 Karlskrona

Uppdrag till Boverket att analysera risker för diskriminering och hinder för etablering på bostadsmarknaden

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Boverket att analysera och bedöma om det vid förmedling av bostäder förekommer missgynnanden som skulle kunna utgöra diskriminering vid förmedling av bostäder. Boverket ska också analysera och bedöma i vilken utsträckning dessa missgynnanden utgör hinder för etablering på bostads- och arbetsmarknaden. I uppdraget ingår att belysa förmedlingen av hyresbostäder med och utan besittningsskydd. Boverket ska i analysen särskilt belysa barns boendesituation. I uppdraget ingår att:

- Analysera hur hyresbostäder med och utan besittningsskydd förmedlas och vilka krav hyresvärdar ställer på presumtiva hyresgäster samt hur förmedlingsplattformar hanterar kravprofiler. I detta ingår att analysera i vilken mån förmedlingen påverkar fördelningen av hushåll mellan den ordinarie och den sekundära bostadsmarknaden.
- Analysera kopplingen mellan etablering på bostadsmarknaden och etablering på arbetsmarknaden.
- Undersöka om vägledningen om tillträdeskrav vid uthyrning av bostäder som Sveriges Allmännytta och Fastighetsägarna tagit fram, lett till lägre krav på hyresgäster samt hur utfallet för de fastighetsägare som sänkt kraven ser ut.
- Belysa situationen för barn i bostadslöshet.

I uppdraget ska Boverket samråda med bl.a. Diskrimineringsombudsmannen (DO), Delegationen mot segregation (Delmos) och Barnombudsmannen (BO).

Boverket får för uppdragets genomförande använda högst 3 000 000 kronor under 2020. Kostnaden ska belasta utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering, anslaget 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m., anslagspost 5 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m. Medlen utbetalas engångsvis efter rekvisition ställd till Kammarkollegiet. Rekvisitionen ska ske senast den 1 november 2020. Medel som inte har utnyttjats ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 1 april 2021. Senast vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning lämnas till Kammarkollegiet.

Uppdraget ska redovisas till regeringen (Arbetsmarknadsdepartementet) senast den 31 maj 2021. Rekvisition, återbetalning och redovisning ska hänvisa till det diarienummer som detta beslut har.

Skälen för regeringens beslut

Det är en mänsklig rättighet att inte utsättas för diskriminering. Trots det är vårt samhälle långt ifrån fritt från diskriminering. Det krävs ett aktivt arbete för att motverka diskriminering och diskriminerande strukturer. Den diskriminering som finns på bostadsmarknaden får allvarliga konsekvenser, både för enskilda individer och för samhället i stort.

Barn får inte utsättas för diskriminering och ska heller inte behöva drabbas av sådan diskriminering som barnets föräldrar utsätts för. Barnkonventionen ger varje barn rätt till social trygghet, inklusive socialförsäkring, samt den levnadsstandard som krävs för barnets utveckling (artikel 26 och 27). I barnets rätt till skälig levnadsstandard ingår till exempel bostad, kläder och mat.

Den ekonomiska tillbakagång som följer i coronavirusets spår innebär att arbetstillfällena förvinner inom sektorer där många med svag etablering på arbetsmarknaden arbetar, t.ex. inom service- och tjänstesektorn. Det kan innebära långvarig arbetslöshet och svårigheter när det gäller egen försörjning. Vissa grupper, såsom bl. a. nyanlända, ungdomar och andra personer med en svag ställning på arbetsmarknaden, drabbas generellt sett hårdare av konjunkturedgångar än andra grupper. Bland dem som har haft svårt att etablera sig på arbetsmarknaden i samband med konjunkturedgångar finns också småföretagare. Det finns därför skäl att undersöka hur förmedlingsprinciper inom bostadsmarknadens olika delsegment, inklusive den sekundära bostadsmarknaden, kan komma att

påverka olika grupper i en ansträngd samhällsekonomisk situation. I detta sammanhang är det särskilt viktigt att undersöka hur barn påverkas när familjen har svårt att få en varaktig bostad och etablera sig på bostadsmarknaden.

Diskriminering på bostadsmarknaden

Det finns sju diskrimineringsgrunder som omfattas av diskrimineringslagens (2008:567) förbud, kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Diskriminering av personer på grund av t.ex. socioekonomiska förutsättningar omfattas därmed inte av lagens bestämmelser. Däremot innehåller flera av de internationella konventioner som Sverige är folkrättsligt bundna till, t.ex. FN:s konvention om sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter, förbud mot diskriminering oavsett diskrimineringsgrund samt rätt till bostad.

DO genomför insatser inom området bostad för att motverka diskriminering vid tillhandahållande av hyresbostäder. DO har bl.a. identifierat att det finns brister gällande transparens och förutsägbarhet i bostadsförmedlingssystem och att det hos hyresvärdar förekommer uthyrningspolicyer och kriterier som kan vara diskriminerande eller leda till diskriminering.

Boverket påtalar i rapporten Hur fördelar fastighetsägare lägenheter? (2009) att det är svårt att mäta diskriminering på bostadsmarknaden. En kartläggning som Boverket har genomfört om hyresvärdars krav 2017 visar dock att hyresvärdarnas inkomstkrav är en viktig del i vilka möjligheter svaga hushåll har att etablera sig på bostadsmarknaden. År 2018 tog Sveriges Allmännyttan och Fastighetsägarna fram en vägledning om tillträdeskrav vid uthyrning av bostäder. Det finns anledning att undersöka vilken genomslagskraft vägledningen har haft och om det lett till lägre krav på hyresgäster samt hur utfallet för de fastighetsägare som sänkt kraven ser ut.

Etablering på bostads- och arbetsmarknaden

Under senare år har det blivit vanligare med förmedlingsplattformar för att förmedla bostäder i andra hand. Det finns dock få undersökningar som har undersökt om dessa plattformar kan underlätta för hushåll som tidigare haft svårigheter att hitta ett andrahandsboende. Det är angeläget att belysa plattformarnas funktion, inte minst eftersom de hushåll som inte heller med

hjälp av dem kan hitta ett boende kan bli hänvisade till den sekundära bostadsmarknaden.

Boverkets Bostadsmarknadsenkät för 2020 visar att drygt hälften av landets kommuner bedömer att det råder underskott på bostäder för anvisade nyanlända. Särskilt svår är situationen för självbosatta nyanlända där cirka två av tre kommuner bedömer underskott på bostäder. Kommuner beskriver hur självbosatta nyanlända, med svag förankring på bostadsmarknaden, tvingas acceptera otrygga och undermåliga boendeformer med ofullständiga kontrakt och inte sällan oskäliga hyreskostnader. Den genomsnittliga etableringstiden för nyanlända var 4 år 2018. Män etablerar sig generellt sett snabbare än kvinnor. För män var etableringstiden 2018 3 år, medan etableringstiden för kvinnor var 10 år.

Svag etablering på arbetsmarknaden påverkar också möjligheterna att hitta en bostad. Bostadsbristen ökar utsattheten för människor som har svårt att ta sig in på bostadsmarknaden, bland annat på grund av höga boendekostnader. Boendesegregation är ett allvarligt problem i flera delar av Sverige och människor med olika inkomst och bakgrund bor allt längre ifrån varandra.

Svårigheten att hitta ett boende och de osäkra bostadsförhållanden som människor kan ha till följd av korta kontrakt drabbar särskilt ensamstående föräldrar, människor som separerar, våldsutsatta kvinnor och barn, samt unga och äldre. De hinder för att etablera sig på bostadsmarknaden som finns i samhället reflekterar därmed i stor utsträckning inkomstklyftorna i samhället. Eftersom kvinnor har betydligt lägre livsinkomster än män är de särskilt drabbade, särskilt kvinnor som har kort utbildning, är pensionärer eller är utrikes födda.

Boverket är förvaltningsmyndigheten för frågor om byggd miljö och boende och bör därför få i uppdrag att analysera och bedöma om det vid förmedling av bostäder förekommer missgynnanden som skulle kunna utgöra diskriminering. Boverket bör också analysera och bedöma i vilken utsträckning dessa missgynnanden utgör hinder för etablering på bostads- och arbetsmarknaden.

På regeringens vägnar

Åsa Lindhagen

Anna Schölin

Statsrådsberedningen, internrevisionen
Finansdepartementet/BA
Finansdepartementet/ESA
Finansdepartementet/OFA K
Finansdepartementet/SBA
Arbetsmarknadsdepartementet/IAS
Arbetsmarknadsdepartementet/JÄM
Socialdepartementet/SOF
Riksdagens arbetsmarknadsutskott
Riksrevisionen
Barnombudsmannen
Diskrimineringsombudsmannen
Kammarkollegiet
Socialstyrelsen